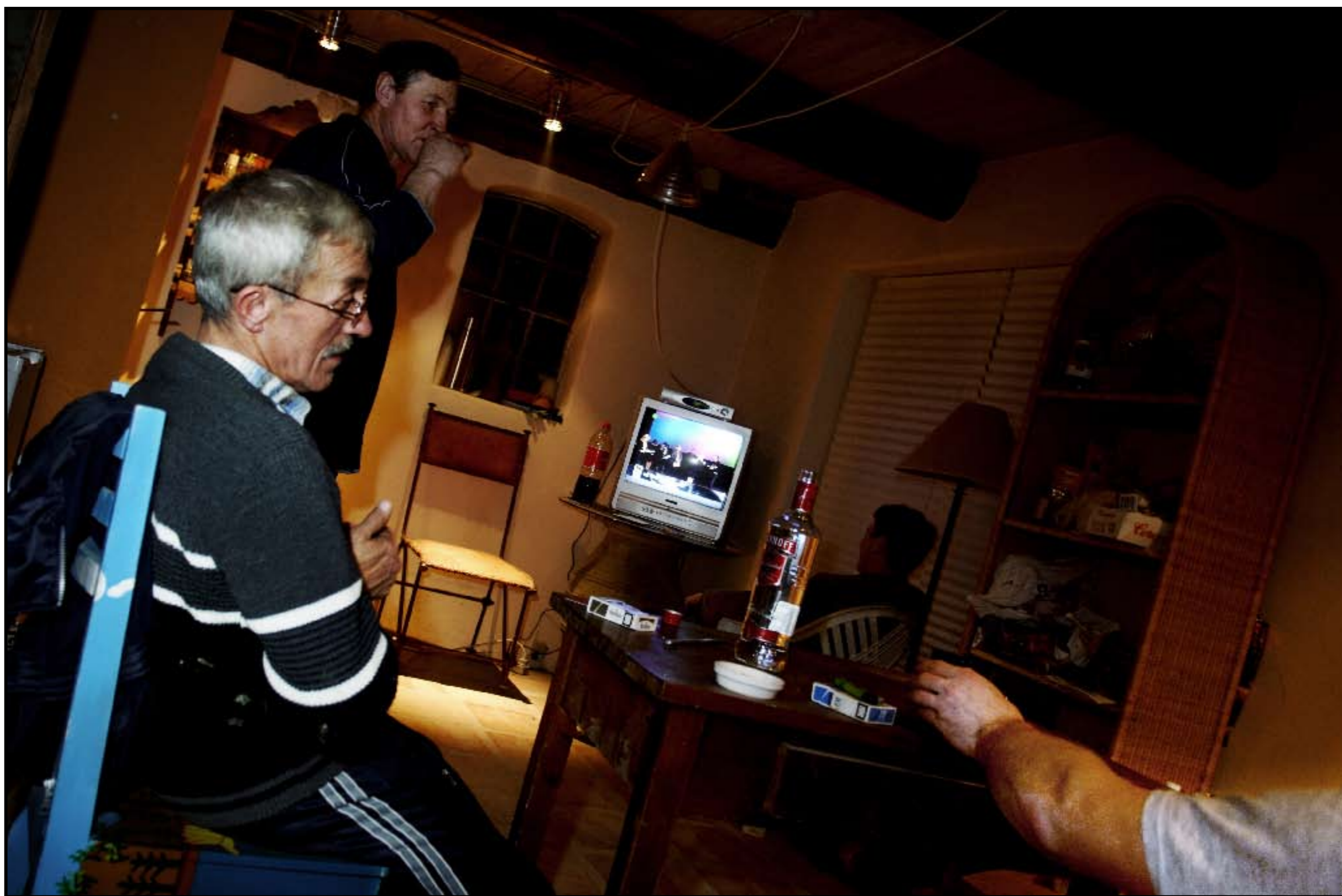

PS

Dansk håndværk i polske hænder

Side 4 & 5

ENDELIGT FYRAFTEN. Efter en 12 timers arbejdsdag på byggepladsen, er tiden kommet til en stille vodka. Som baggrundsstøj kører polsk-tv. Det er ikke alle der ser det, men det er der. Mens vodkaen går sin stille omgang, er der en spredt aktivitet i rummet.

Levevilkår i Danmark. Livet som polsk håndværker i Danmark er ofte forbundet med lidt plads at bo og leve på. Sammen med lange arbejdsdage kan det for nogle give stor længsel efter hjemlandet. Det hele for en mindre løn, end normalen i Danmark.

Foto og tekst af Uffe Weng

Han sætter sig tungt og træt ned. I samme bevægelse synker han sammen på stolen. Wlado finder en smøg frem fra brystlommen i skjorten. Det første sug er yderst tiltæret og det er først nu han er parat til at slappe af. Han ser bekymret og træt ud.

Snart er det 14 timer siden, han stod op til en 12 timers arbejdsdag på byggepladsen. Nu er de endeligt kommet hjem og kan slappe af.

Ude godt, Polen bedst
Wlado og de fire, han bor sammen med,

er i Danmark for at bygge huse. De er i alt 30 polske mænd i den midtjyske by Hammel.

Sammen udgør de en lille del af den gruppe mennesker, der siden EU's åbning af grænserne har været til debat i samfundet. Det er ikke en debat de tænker over. For dem er arbejdet en måde at tjene gode penge på.

Wladyslaw Zieniaek er 52 år. Han bliver kaldt Wlado, af de andre i sjaket. For Wlado har det betydet en stor længsel efter familie og venner. Han vil gerne snart hjem. Livet som rejsende håndværker har sine konsekvenser for familien. Børnene mangler deres fædre og konerne mændene. Nogle konsekvenser, Wlado og de andre gerne ville være foruden. Men deres familier har brug for de flere penge, de kan tjene ved at arbejde uden for Polens græn-

ser.

"Vores løn i Polen svarer til omkring halvdelen af den, vi får her," fortæller Wlado. Men han vil ikke ud med, hvad de får i løn. Spørgsmålet omkring, hvad de får i løn, skaber en højtrystende stemning i rummet. En ordveksling begynder og slutter først efter flere minutters debat. Bestemt og konkluderende lyder det:

"Vores løn er en privat sag."

Lønforhold er umiddelbart ikke noget, man diskuterer offentligt i Polen. Deres løn ligger på omkring halvdelen, af den normale løn for en svend på danske byggepladser. I følge fagforeningen 3F, er minimallønnen på omkring 100 kroner, for danske håndværkere. Oveni den, kommer der oftes en lokaltforhandlet løn. En ekstra indtægt, der indgås aftale om, på den enkelte

byggeplads.

"Jeg synes, det er et problem, vi ikke ser vores familier mere, men vi må acceptere det for den ekstra komfort, det giver dem i sidste ende," siger Wlado.

"Jeg ville 1000 gange hellere være hjemme ved min familie og arbejde i Polen, men det rækker de polske lønninger ikke til," forklarer Wlado, mens han ryster fortvivlet på hovedet.

3F har eksempler på østeuropæiske arbejdsmænd, der, i Danmark har arbejdet til omkring 25 kroner i timen.

Tørt og varmt

Der er bunker af brugt arbejdstøj, skovmandsskjorter og bukser, det hele er med pletter af maling og støv. Her roder. Sammen med tøjet skaber flyttekasser, arbejdsmaskiner og en sta-

bel brænde en lugt, der er fugtig men samtidig hyggelig. Som i en gammel fjeldhytte.

Der bliver hurtigt koldt, hvis de ikke holder gang i ovnen. De bor fem polske håndværkere, i en tidligere lade, der nu er bygget om til noget beboeligt. De har cirka 50 kvadratmeter til deres fælles rådighed.

"Vi ville gerne bo bedre, men der er andre, der bor værre end os," forklarer Wlado og fortsætter:

"Til tider kan man savne at være alene og have ro!"

Oppe for enden af den gamle slidte trappe sover de. Fem mand på hver sin madras. Rummet, de sover i, er omtrent størrelsen af et almindeligt børneværelse.

Trængt med plads. Der er ikke meget plads til fem mennesker og deres ejendele. Badeværelset fungerer, som kombineret bad, bryggers, toilet og opbevaringsrum.

Fodkoldt. Efter 12 timer med arbejdschoene på, trænger både sko og fødder til at blive luftet og varmet. Schoene står til tørre ved brændeovnen.

Tøjvasken. De har ikke nogen vaskemaskine i lejligheden. Meget af vasken foregår derfor i hånden. Oftest er det dagens arbejdstøj der får en tur.

WLADYSLOW. Når hans er hjemme bor han med sin kone og to børn. De bor i det sydlige Polen, Bjergene kaldes området. Mens Wlados to børn arbejder begge i Polen som håndværkere. Hans kone er tandlægeassistent. Efter 3 måneder hjemmefra, er længslen stor.

Aftenerne er fri

De laver ikke mad sammen. En spiser nudelsuppe med toastbrød og dåse-skinke. Andre får suppe med pølser og æg, mens der også er en, der får kogte pølser med ketchup og brød.

"Vi vil gerne have pengene med hjem, derfor spiser vi, som vi gør," forklarer Wlado, mens han tænder for fjernsynet. Næst efter brændeovnen kan fjernsynet virke som det vigtigste. Det er polsk tv. En måde at have kontakt til hjemlandet på.

Vodkaen kommer på bordet, og pludseligt er det den, der tiltrækker sig opmærksomheden. Vodkaen er en vigtig del af deres aftner, når de kommer hjem fra byggepladsen.

"Det varmer og får dig til at slappe af," griner Wlado. Han har netop drukket det første glas vodka og ryster glasset rent ned mod gulvet i to hurtige bevægelser. Det giver et par stænk

på gulvet. Alle drikker af samme glas. Flasken går rundt i et jævnt tempo, indtil den er tom. De bliver ikke synligt fulde, men der bliver snakket mere end tidligere. De polske tv-udsendelser og vodkaen, leder deres tanker hjem til Polen.

Ikke meget til overs

De arbejder mandag til fredag, fra klokken 07 til 19. Lørdagene er kortet to timer af i sidste ende, og søndagene er deres ugentlige fridag. Snakken går mest på at kommentere, hvad der er i fjernsynet. Efterhånden som vodka og øl forsvinder, kommer der flere og længere diskussioner, oftest omhandlende politik.

"Jeg håber, forholdene i Polen vil ændres efter vores optagelse i EU. Forhåbentligt vil det give mere stabile vilkår på mange områder," forklarer Wlado. Han håber, det vil gøre det mere gun-

stigt at arbejde hjemme i Polen.

Han er den eneste af de fem, der kan en smule tysk. Han er uddannet gulvlægger. Det tyske har han lært via sit arbejde rundt i Europa. Han håber derfor medlemskabet af EU, vil kunne bringe bedre uddannelsesvilkår til landets unge.

Efter dagens arbejde er Wlado mere end træt. Han er ved at blive gammel. For gammel til det liv, han fører sig i øjeblikket og har gjort det i mere end 20 år. Han vil gerne snart finde et mere roligt arbejdsliv.

"Der er for mange omkring mig. Jeg savner ro," siger Wlado og fortsætter:

"Mit næste job skal være ved et mindre firma, hvor det er to-mands-opgaver!"

Snart på vej hjem

Inden de kan komme hjem til jul, skal

de to huse, de bygger på, være færdige.

"Vi bliver nødt til at arbejde på vores sidste fri-søndag, ellers kan vi ikke blive færdige til jull," siger Wlado, mens han kigger opgivende ned i gulvet.

"Jeg ved ikke, hvornår vi kan komme hjem, det er op til Frank," siger han, mens han opgivende ryster på hovedet. Frank er deres arbejdsgiver.

Han forsvinder ind bag et mindre forhæng. Forhængen er grænsen mellem det offentlige rum og privatsfæren på toiletsædet. Han er på vej i seng. De kolde tæpper venter for enden af trappen.

uffeweng@mail.djh.dk

Mad på bordet. Der er ikke noget der hedder fælles madlavning. Måltiderne består ofte af supper med et stort proteinindhold.

Arbejd arbejder. Effektiviteten er høj når der arbejdes. Alle er i gang og alle hjælper de hinanden. De arbejder som et team.

Søvn på loftet. Når trætheden melder sig, går turen op af den gamle staldtrappe. Her oppe sover de fem, på hver sin madras i samme rum. Rmmet er cirka 20 kvadratmeter.